

Οικονομικά του Αριστοτέλους

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/aristoteles

καὶ σὲ [.pdf](#) [.doc](#) [.epub](#)

Οικονομικῶν Α΄

2 Βιβλία: Α΄, Β΄

Βιβλίον 1ον

[1343a]

Ἡ οικονομικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ διαφέρει οὐ μόνον τοσοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις (ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς ἐστὶ τὰ ὑποκείμενα), ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ἐστίν, ἡ οικονομικὴ δὲ μοναρχία.

Ἔναι μὲν οὖν τῶν τεχνῶν διήρηται, καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ ποιῆσαι καὶ χρῆσασθαι τῷ ποιηθέντι, ὥσπερ λύρα καὶ αὐλοῖς· τῆς δὲ πολιτικῆς ἐστὶ καὶ πόλιν ἐξ ἀρχῆς συστήσασθαι καὶ ὑπαρχούση χρῆσασθαι καλῶς· ὥστε δηλὸν ὅτι καὶ τῆς οικονομικῆς ἂν εἶη καὶ κτήσασθαι οἶκον καὶ χρῆσασθαι αὐτῷ.

Πόλις μὲν οὖν οἰκιῶν πλῆθος ἐστὶ καὶ χώρας καὶ κτημάτων αὐταρκες πρὸς τὸ εὖ ζῆν. Φανερόν δέ· ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ᾧσι τούτου τυγχάνειν, διαλύεται καὶ ἡ κοινωνία. Ἔτι δὲ ἔνεκα τούτου συνέρχονται. Οὗ δὲ ἔνεκα ἕκαστόν ἐστὶ καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ τυγχάνει αὕτη οὕσα· ὥστε δηλὸν ὅτι πρότερον γενέσει ἡ οικονομικὴ τῆς πολιτικῆς ἐστὶ.

Καὶ γὰρ τὸ ἔργον· μόριον γὰρ οἰκία πόλεώς ἐστὶ. Σκεπτέον οὖν περὶ τῆς οικονομικῆς καὶ τί τὸ ἔργον αὐτῆς. Μέρη δὲ οἰκίας ἀνθρωπός τε καὶ κτησίς ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ πρῶτον ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἡ φύσις ἐκάστου θεωρεῖται, καὶ περὶ οἰκίας ἂν ὁμοίως ἔχοι. Ὡστε καθ' Ἡσίοδον δέοι ἂν ὑπάρχειν «οἶκον μὲν πρότιστα γυναῖκά τε βούν τ' ἄροτῆρα».

Τὸ μὲν γὰρ τῆς τροφῆς πρῶτον, τὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων δεύτερον· ὥστε δέοι ἂν τὰ περὶ τὴν τῆς γυναικὸς ὁμιλίαν οικονομῆσασθαι καλῶς· τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁποῖαν τινὰ δεῖ ταύτην εἶναι παρασκευάσαι.

Κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἡ κατὰ φύσιν. Κατὰ φύσιν δὲ γεωργικὴ προτέρα, καὶ δεύτεραι ὅσαι ἀπὸ τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. Ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα, ὅτι δικαία· οὐ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐθ' ἐκόντων, ὥσπερ καπηλεία καὶ αἱ μισθαρνικαί, οὐτ' ἀκόντων, ὥσπερ αἱ πολεμικαί. Ἔτι δὲ καὶ τῶν κατὰ φύσιν· φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἡ τροφή πᾶσιν ἐστίν, ὥστε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς.

[1343b]

Πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρείαν συμβάλλεται μέγαρα· οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ βάνουσοι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσιν, ἀλλὰ δυνάμενα θυραυλεῖν καὶ πονεῖν· ἔτι δὲ δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς τοὺς

πολεμίους· μόνων γὰρ τούτων τὰ κτήματα ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστίν. Τῶν δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡ κατὰ γυναῖκα πρώτη ἐπιμέλεια. Κοινωνία γὰρ φύσει τῷ θήλει καὶ τῷ ἄρρενι μάλιστα ἐστίν. Ὑπόκειται γὰρ ἡμῖν ἐν ἄλλοις ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἡ φύσις ἐφίεται ἀπεργάζεσθαι, ὥσπερ καὶ τῶν ζώων ἕκαστον· ἀδύνατον δὲ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ἄρρενος ἢ τὸ ἄρρεν ἄνευ τοῦ θήλεος ἀποτελεῖν τοῦτο· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία συνέστηκεν.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀλόγως τοῦτο ὑπάρχει, καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ τεκνοποιίας μόνον χάριν· ἐν δὲ τοῖς ἡμέροις καὶ φρονιμωτέροις διήρθρωται μᾶλλον (φαίνονται γὰρ μᾶλλον βοήθειαι γινόμεναι καὶ εὐνοιαὶ καὶ συνεργίαι ἀλλήλοις)· ἐν ἀνθρώπῳ δὲ μάλιστα, ὅτι οὐ μόνον τοῦ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ εἶναι συνεργὰ ἀλλήλοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ἐστί. Καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆσις οὐ λειτουργίας ἔνεκεν τῇ φύσει μόνον οὔσα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελείας· ἃ γὰρ ἂν δυνάμενοι εἰς ἀδυνάτους πονήσωσι, πάλιν κομίζονται παρὰ δυναμένων ἀδυνατούντες ἐν τῷ γήρῳ.

[1343b.23]

Ἄμα δὲ καὶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ αὐτὴ τῇ περιόδῳ τὸ αἰε εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος. Οὕτω προφρονόμηται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, πρὸς τὴν κοινωνίαν· διείληπται γὰρ τῷ μὴ ἐπὶ ταῦτα πάντα χρησιμὸν ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔνια μὲν ἐπὶ τάναντία, εἰς ταῦτόν δὲ συντείνοντα· τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον, τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, [1344a] ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον ἢ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ' ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὸ μὲν πορίζῃ τὰ ἔξωθεν, τὸ δὲ σφάζῃ τὰ ἔνδον· καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμενον ἐδραῖον εἶναι, πρὸς δὲ τὰς ἔξωθεν θυραυλίας ἀσθενές, τὸ δὲ πρὸς μὲν τὰς ἡσυχίας χεῖρον, πρὸς δὲ τὰς κινήσεις ὑγιεινόν· καὶ περὶ τέκνων τὴν μὲν γένεσιν κοινήν, τὴν δὲ ὠφέλειαν ἴδιον· τῶν μὲν γὰρ τὸ θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεῦσαι ἐστίν. Πρῶτον μὲν οὖν [νόμοι πρὸς γυναῖκα] [καὶ] τὸ μὴ ἀδικεῖν· οὕτως γὰρ ἂν οὐδ' αὐτὸς ἀδικοῖτο. Τοῦθ' ὑφηγεῖται δὲ [ὁ] καὶ ὁ κοινὸς νόμος· καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ ἰκέτιν καὶ ἀφ' ἐστίας ἡγμένην ὡς ἡκιστα δεῖν [δοκεῖν] ἀδικεῖν· ἀδικία δὲ ἀνδρὸς αἰ θύραζε συνουσίαι γιγνόμεναι.

Περὶ δὲ ὁμιλίας μὴθ' ὥστε παρόντος δεῖσθαι μὴθ' ὡς ἀπόντος ἀδυνατεῖν [ἡσυχάζειν], ἀλλ' οὕτως ἐθίζειν ὥστε ἰκανῶς ἔχειν παρόντος καὶ μὴ παρόντος. Εὖ δ' ἔχει καὶ τὸ τοῦ Ἡσιόδου. παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἡθεα κεδνὰ διδάξῃς. Αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἡθῶν ἡκιστα φιλικόν.

Περὶ δὲ κοσμήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἡθῆ δεῖ ἀλαζονευομένους ἀλλήλοις πλησιάζειν, οὕτως οὐδὲ τὰ σώματα. Ἡ δὲ διὰ τῆς κοσμήσεως οὐδὲν διαφέρουσά ἐστι τῆς τῶν τραγωδῶν ἐν τῇ σκευῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλία. Τῶν δὲ κτημάτων πρῶτον μὲν καὶ ἀναγκαϊότατον τὸ βέλτιστον καὶ οἰκονομικώτατον· τοῦτο δὲ ἦν ἄνθρωπος. Διὸ δεῖ πρῶτον δούλους παρασκευάζεσθαι σπουδαίους. Δούλων δὲ εἶδη δύο, ἐπίτροπος καὶ ἐργάτης. Ἐπεὶ δὲ ὀρῶμεν ὅτι αἱ παιδεῖαι ποιούς τινες ποιούσι τοὺς νέους, ἀναγκαῖον καὶ παρασκευασάμενον τρέφειν οἷς τὰ ἐλευθέρια τῶν ἔργων προστακτέον.

Ὅμιλία δὲ πρὸς δούλους ὡς μῆτε ὑβρίζειν ἔαν μῆτε ἀνιέναι· καὶ τοῖς μὲν ἐλευθεριωτέροις τιμῆς μεταδίδοναι, τοῖς δ' ἐργάταις τροφῆς πληθος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τοῦ οἴνου πόσις καὶ τοὺς ἐλευθέρους ὑβριστὰς ποιεῖ, καὶ πολλὰ ἔθνη ἀπέχεται καὶ τῶν ἐλευθέρων, οἷον Καρχηδόνιοι ἐπὶ στρατιᾶς, φανερόν ὅτι τούτου ἢ μηδὲν ἢ ὀλιγάκις μεταδοτέον.

[1344b]

Ὅντων δὲ τριῶν, ἔργου καὶ κολάσεως καὶ τροφῆς, τὸ μὲν μῆτε κολάζεσθαι, μῆτ' ἐργάζεσθαι,

τροφὴν δ' ἔχειν ὕβριν ἐμποιεῖ· τὸ δὲ ἔργα μὲν ἔχειν καὶ κολάσεις, τροφήν δὲ μή, βίαιον καὶ ἀδυναμίαν ποιεῖ. Λείπεται δὲ ἔργα παρέχειν καὶ τροφήν ἰκανήν· ἀμίσθων γὰρ οὐχ οἷόν τε ἄρχειν, δούλω δὲ μισθὸς τροφή. Ὡσπερ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅταν μὴ γίνηται τοῖς βελτίοσι βέλτιον μηδὲ ἄθλα ἢ ἀρετῆς καὶ κακίας, γίνονται χεῖρους, οὕτω καὶ περὶ οἰκέτας.

Διόπερ δεῖ ποιῆσθαι σκέψιν καὶ διανέμειν τε καὶ ἀνιέναι κατ' ἀξίαν ἕκαστα, καὶ τροφήν καὶ ἐσθῆτα καὶ ἀργίαν καὶ κολάσεις λόγῳ καὶ ἔργῳ, μιμουμένους τὴν τῶν ἰατρῶν δύναμιν ἐν φαρμάκου λόγῳ, προσθεωροῦντας ὅτι ἡ τροφή οὐ φάρμακον διὰ τὸ συνεχές.

Γένη δὲ ἂν εἴη πρὸς τὰ ἔργα βέλτιστα τὰ μήτε δειλὰ μήτε ἀνδρεῖα ἄγαν. Ἀμφοτέρω γὰρ ἀδικοῦσι. Καὶ γὰρ οἱ ἄγαν δεῖλοί οὐχ ὑπομένουσι καὶ οἱ θυμοειδεῖς οὐκ εὐαρχοῖ.

Χρὴ δὲ καὶ τέλος ὠρίσθαι πᾶσι· δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον τὴν ἐλευθερίαν κείσθαι ἄθλον. Βούλονται γὰρ πονεῖν, ὅταν ἢ ἄθλον καὶ ὁ χρόνος ὠρισμένος. Δεῖ δὲ καὶ ἐξομηρεῦειν ταῖς τεκνοποιΐαις· καὶ μὴ κτᾶσθαι ὁμοεθνεῖς πολλούς, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν· καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀπολαύσεις μᾶλλον τῶν δούλων ἔνεκα ποιῆσθαι ἢ τῶν ἐλευθέρων· πλείονα γὰρ ἔχουσιν οὗτοι οὐπὲρ ἔνεκα τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθη. Εἶδη δὲ τοῦ οἰκονόμου τέτταρα καθ' ἃ δεῖ ἔχειν περὶ τὰ χρήματα. Καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι, καὶ φυλάττειν (εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι· τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἔστι, καὶ ὁ λεγόμενος τετρημένος πίθος)· ἔτι δὲ καὶ εἶναι κοσμητικὸν τῶν ὑπαρχόντων καὶ χρηστικόν· τούτων γὰρ ἔνεκα κάκεινων δεόμεθα.

Διηρῆσθαι δὲ δεῖ τούτων ἕκαστον, καὶ πλείω τὰ κάρπιμα εἶναι τῶν ἀκάρπων, καὶ τὰς ἐργασίας οὕτω νενεμησθαι ὅπως μὴ ἅμα κινδυνεύσωσιν ἅπασαι. Πρὸς δὲ φυλακὴν τοῖς τε Περσικοῖς συμφέρει χρῆσθαι καὶ τοῖς Λακωνικοῖς. Καὶ ἡ Ἀττικὴ δὲ οἰκονομία χρήσιμος· ἀποδιδόμενοι γὰρ ὠνοῦνται, καὶ ἡ τοῦ ταμείου θέσις οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς μικροτέραις οἰκονομίαις. Περσικὰ δὲ ἦν τὸ πάντα ἐπιτάττειν καὶ τὸ πάντ' ἐφορᾶν αὐτόν, καθ' ὃ ἔλεγε Δίων περὶ Διονυσίου· οὐδεὶς γὰρ ἐπιμελεῖται ὁμοίως τῶν ἀλλοτρίων καὶ τῶν οἰκείων, ὥστε ὅσα ἐνδέχεται, δι' ἑαυτοῦ ποιῆσθαι χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν. Καὶ τὸ τοῦ Πέρσου καὶ τὸ τοῦ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. Ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, «ὁ τοῦ δεσπότητος ὀφθαλμός» ἔφη· ὁ δὲ Λίβυος ἐρωτηθεὶς ποῖα κόπρος ἀρίστη, «τὰ τοῦ δεσπότητος ἴχνη» ἔφη.

[1345a]

Ἐπισκεπτέον οὖν τὰ μὲν αὐτόν, τὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑκατέρωις διαιρεῖται τὰ ἔργα τῆς οἰκονομίας. Καὶ τοῦτο ποιητέον ἐν μικραῖς οἰκονομίαις ὀλιγάκις, ἐν δ' ἐπιτροπευομέναις πολλάκις. Οὐ γὰρ οἷόν τε μὴ καλῶς ὑποδεικνύντος καλῶς μιμεῖσθαι, οὐτ' ἐν τοῖς ἄλλοις, οὐτ' ἐν ἐπιτροπείᾳ, ὡς ἀδύνατον ἂν μὴ ἐπιμελῶν δεσποτῶν ἐπιμελεῖς εἶναι τοὺς ἐφεστῶτας.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καὶ καλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ ὠφέλιμα πρὸς οἰκονομίαν, ἐγείρεσθαι χρὴ πρότερον δεσπότητας οἰκετῶν καὶ καθεῦδειν ὕστερον· καὶ μηδέποτε ἀφύλακτον τὴν οἰκίαν εἶναι, ὥσπερ πόλιν· ὅσα τε δεῖ ποιεῖν μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας παριέναι· τό τε διανίστασθαι νύκτωρ· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ οἰκονομίαν καὶ φιλοσοφίαν χρήσιμον.

Ἐν μὲν οὖν ταῖς μικραῖς κτήσεσιν ὁ Ἀττικὸς τρόπος τῆς διαθέσεως τῶν ἐπικαρπιῶν χρήσιμος· ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις, διαμερισθέντων καὶ τῶν πρὸς ἐνιαυτὸν καὶ τῶν κατὰ μῆνα δαπανωμένων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ σκευῶν χρήσεως τῶν καθ' ἡμέραν καὶ τῶν ὀλιγάκις, ταῦτα παραδοτέον τοῖς ἐφεστῶσιν.

Ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν διὰ τινος χρόνου ποιητέον, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὸ σφζόμενον καὶ τὸ ἐλλεῖπον.

Οἰκίαν δὲ πρὸς τε τὰ κτήματα ἀποβλέποντα κατασκευαστέον καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς εὐημερίαν αὐτῶν. Λέγω δὲ κτήματα μὲν, οἶον καρποῖς καὶ ἐσθῆτι ποία συμφέρει, καὶ τῶν καρπῶν ποία ξηροῖς καὶ ποία ὑγροῖς, καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ποία ἐμψύχοις καὶ ποία ἀψύχοις, καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις, καὶ γυναίξι καὶ ἀνδράσι, καὶ ξένοις καὶ ἀστοῖς. Καὶ πρὸς εὐημερίαν δὲ καὶ πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι εὐπνουν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος. Εἴη δ' ἂν [ῆ] τοιαύτη κατάβορρος οὔσα καὶ μὴ ἰσοπλατής.

Δοκεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις οἰκονομίαις χρήσιμος εἶναι θυρωρὸς ὃς ἂν ᾗ ἄχρηστος τῶν ἄλλων ἔργων, πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν εἰσφερομένων καὶ ἐκφερομένων. Πρὸς εὐχρησίαν δὲ σκευῶν τὸ Λακωνικόν· χρῆ γὰρ ἐν ἕκαστον ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ κεῖσθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἔτοιμον ὄν οὐ ζητοῖτο.

Οἰκονομικῶν Β'

2 Βιβλία: [Α'](#), Β'

Βιβλίον 2ον

[1345b]

Τὸν οἰκονομεῖν μέλλοντά τι κατὰ τρόπον τῶν τε τόπων, περὶ οὓς ἂν πραγματεύηται, μὴ ἀπείρωσ ἔχειν, καὶ τῇ φύσει εὐφυῆ εἶναι καὶ τῇ προαιρέσει φιλόπονόν τε καὶ δίκαιον· ὅ τι γὰρ ἂν ἀπῆ τούτων τῶν μερῶν, πολλὰ διαμαρτήσεται περὶ τὴν πραγματείαν ἣν μεταχειρίζεται. Οἰκονομίαι δὲ εἰσι τέτταρες, ὡς ἐν τύπῳ διελέσθαι (τὰς γὰρ ἄλλας εἰς τοῦτο ἐμπιπτούσας εὐρήσομεν)· βασιλική, σατραπική, πολιτική, ἰδιωτική.

Τούτων δὲ μεγίστη μὲν καὶ ἀπλουστάτη ἡ βασιλική, ..., ποικιλωτάτη δὲ καὶ ῥάσθη ἡ πολιτική, ἐλαχίστη δὲ καὶ ποικιλωτάτη ἡ ἰδιωτική. Ἐπικοινωνεῖν μὲν τὰ πολλὰ ἀλλήλαις ἀναγκαῖόν ἐστιν· ὅσα δὲ μάλιστα δι' αὐτῶν ἐκάστη συμβαίνει, ταῦτα ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἐστιν. Πρῶτον μὲν τοίνυν τὴν βασιλικὴν ἴδωμεν. Ἔστι δὲ αὕτη δυναμένη μὲν τὸ καθόλου, εἶδη δὲ ἔχουσα τέτταρα· περὶ τὸ νόμισμα, περὶ τὰ ἐξαγώγιμα, περὶ τὰ εἰσαγώγιμα, περὶ τὰ ἀναλώματα.

Τούτων δὲ ἕκαστον. Περὶ μὲν τὸ νόμισμα λέγω ποῖον καὶ πότε [τίμιον ἢ εὐωνον] ποιητέον· περὶ δὲ τὰ ἐξαγώγιμα καὶ εἰσαγώγιμα πότε καὶ τίνα παρὰ τῶν σατραπῶν ἐν τῇ ταγῇ ἐκλαβόντι αὐτῶ λυσιτελήσει διατίθεσθαι· περὶ δὲ τὰ ἀναλώματα τίνα περιαιρετέον καὶ πότε, καὶ πότερον δοτέον νόμισμα εἰς τὰς δαπάνας ἢ ἀντὶ νομίσματος ὦνια.

Δεύτερον δὲ τὴν σατραπικὴν. Ἔστι δὲ ταύτης εἶδη ἕξ τῶν προσόδων [ἀπὸ γῆς, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἰδίων γινομένων, ἀπὸ ἐμπορίων, ἀπὸ τελῶν, ἀπὸ βοσκημάτων, ἀπὸ τῶν ἄλλων]. Αὐτῶν δὲ τούτων πρώτη μὲν καὶ κρατίστη ἡ ἀπὸ τῆς γῆς· αὕτη δὲ ἐστὶν ἣν οἱ μὲν ἐκφόριον, οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσιν. Δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων γινομένη, οὗ μὲν χρυσίον, οὗ δὲ ἀργύριον, οὗ δὲ χαλκός, οὗ δὲ ὅποσα δύναται γίνεσθαι. Τρίτη δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων.

[1346a]

Τετάρτη δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ γῆν τε καὶ ἀγοραίων τελῶν γινομένη. Πέμπτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν

βοσκημάτων, ἐπικαρπία τε καὶ δεκάτη καλουμένη. Ἔκτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐπικεφάλαιόν τε καὶ χειρωνάξιον προσαγορευομένη.

Τρίτον δὲ τὴν πολιτικὴν. Ταύτης δὲ κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν τῇ χώρᾳ γινομένη. Εἶτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων καὶ διαγωγῶν. Εἶτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐγκυκλίων.

Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον τὴν ἰδιωτικὴν. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἀνώματος μὲν διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἕνα σκοπὸν οἰκονομεῖν, ἐλαχίστη δὲ διὰ τὸ καὶ τὰς προσόδους καὶ τὰ ἀναλώματα βραχέα γίνεσθαι. Αὐτῆς δὲ ταύτης κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ γῆς γινομένη. Δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐγκυκλημάτων. Τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ ἀργυρίου. Χωρὶς δὲ τούτων ὁ πάσαις μὲν ἐπικοινωνεῖται ταῖς οἰκονομίαις (καὶ προσήκει σκοπεῖν αὐτὸ μὴ παρέργως), μάλιστα δὲ ταύτη, τὸ τὰ ἀναλώματα μὴ μείζω τῶν προσόδων γίνεσθαι.

Ἐπεὶ τοίνυν τὰς διαιρέσεις εἰρήκαμεν, μετὰ τοῦτο πάλιν νοητέον ἡμῖν ἡ σατραπεία, περὶ ἣν ἂν πραγματευώμεθα, ἡ πόλις, πότερον ἂ πάντα ἄρτι διειλόμεθα ἢ τὰ μέγιστα τούτων δυνατὴ φέρειν ἐστί· εἰ δ' ἐστί, τούτοις χρηστέον. Μετὰ δὲ τοῦτο ποῖαι τῶν προσόδων ἢ τὸ παράπαν οὐκ εἰσὶ, δυναταὶ δ' εἰσὶ γενέσθαι, ἢ μικραὶ νῦν οὔσαι μείζους οἷαί [τινες] τε κατασκευασθῆναι, ἢ τῶν ἀναλωμάτων τῶν νῦν ἀναλουμένων τίνα τε καὶ πόσα περιαιρεθέντα τὰ ὅλα μὴθὲν βλάψει.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς οἰκονομίας τε καὶ τὰ μέρη τὰ τούτων εἰρήκαμεν· ὅσα δὲ τινες τῶν πρότερον πεπράγασι εἰς πόρον χρημάτων, εἴ τε τεχνικῶς τι διώκησαν, ἂ ὑπελαμβάνομεν ἀξιόλογα αὐτῶν εἶναι, συναγηρόκαμεν. Οὐδὲ γὰρ ταύτην τὴν ἱστορίαν ἀχρεῖον ὑπολαμβάνομεν εἶναι. Ἔστι γὰρ ὅτε τούτων ἐφαρμόσει τι οἷς ἂν αὐτὸς πραγματεύη. Κύψελος [ὁ] Κορινθίος εὐξάμενος τῷ Διί, ἐὰν κύριος γένηται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα Κορινθίους πάντα ἀναθήσειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπογράψασθαι.

[1346b]

Ἀπογραψαμένων δὲ τούτων τὸ δέκατον μέρος παρὰ ἐκάστου ἔλαβε, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν, ὥστε συνέβαινε ἐν δέκα ἔτεσι κεῖνόν τε ἅπαντα ἔχειν ἄπερ ἀνιέρωσε, τοὺς τε Κορινθίους ἕτερα κεκτῆσθαι.

Λύγδαμις Νάξιος ἐκβαλὼν φυγάδας, ἐπειδὴ τὰ κτήματα αὐτῶν οὐθεὶς ἠθέλησεν ἀλλ' ἢ βραχέος ἀγοράζειν, αὐτοῖς τοῖς φυγάσιν ἀπέδοτο· τὰ τε ἀναθήματα, ὅσα ἦν αὐτῶν ἐν τισὶν ἐργαστηρίοις ἡμίεργα ἀνακείμενα, ἐπώλει τοῖς τε φυγάσι καὶ τῶν ἄλλων τῷ βουλομένῳ ὥστ' ἐπιγραφῆναι τὸ τοῦ πριαμένου ὄνομα. Βυζάντιοι δὲ δεηθέντες χρημάτων τὰ τεμένη τὰ δημόσια ἀπέδοντο, τὰ μὲν κάρπιμα χρόνον τινά, τὰ δὲ ἄκαρπα ἀεννάως· τὰ τε θιασωτικὰ καὶ τὰ πατριωτικὰ ὡσαύτως· καὶ ὅσα ἐν χωρίοις ἰδιωτικοῖς ἦν· ὠνοῦντο γὰρ πολλοῦ ὧν ἦν καὶ τὸ ἄλλο κτῆμα· τοῖς δὲ θιασώταις ἕτερα χωρία, τὰ δημόσια ὅσα ἦν περὶ τὸ γυμνάσιον ἢ τὴν ἀγορὰν ἢ τὸν λιμένα· τοὺς τε τόπους τοὺς ἀγοραίους ἐν οἷς ἐπώλει τίς τι· καὶ τῆς θαλάττης τὴν ἀλιεῖαν· καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀλατοπωλίαν· τῶν τ' ἐργαζομένων θαυματοποιῶν καὶ μάντεων καὶ φαρμακοπωλῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιουτοτρόπων ..., τὸ τρίτον δὲ μέρος τοῦ ἐργαζομένου ἀποτελεῖν ἔταξαν· τῶν τε νομισμάτων τὴν καταλλαγὴν ἀπέδοντο μᾶ τραπεζῆ, ἐτέρῳ δὲ οὐκ ἦν οὐθενὶ οὔτε ἀποδόσθαι ἐτέρῳ οὔτε πρίασθαι παρ' ἐτέρου· εἰ δὲ μή, στέρησις ἦν.

Ἵντος δὲ νόμου αὐτοῖς μὴ εἶναι πολίτην ὅς ἂν μὴ ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων ἦ, χρημάτων δεηθέντες ἐψηφίσαντο τὸν ἐξ ἐνὸς ὄντα ἀστοῦ καταβαλόντα μνάς τριάκοντα εἶναι πολίτην.

Ἐν σιτοδείᾳ δὲ γινόμενοι καὶ ἀποροῦντες χρημάτων κατήγαγον τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου. Χρόνου δὲ γενομένου τῶν ἐμπόρων ἀγανακτούντων, ἐτέλουν αὐτοῖς τόκους ἐπιδεκάτους, τοῖς δ' ὠνούμενοις τι ἔταξαν χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸ ἐπιδέκατον.

[1347a]

Μετοίκων δὲ τινων ἐπιδεδανεικῶτων ἐπὶ κτήμασιν, οὐκ οὔσης αὐτοῖς ἐγκτήσεως, ἐψηφίσαντο τὸ τρίτον μέρος εἰσφέροντα τοῦ δανείου τὸν βουλόμενον κυρίως ἔχειν τὸ κτῆμα.

Ἴππίας Ἀθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερέων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ τὰ προφράγματα καὶ τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν· ὠνοῦντο οὖν ὧν ἦν τὰ κτήματα καὶ συνελέγη χρήματα οὕτω συχνά.

Τὸ τε νόμισμα τὸ ὄν Ἀθηναίοις ἀδόκιμον ἐποίησε, τάξας δὲ τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν. Συνελθόντων δὲ ἐπὶ τῷ κόψαι ἕτερον χαρακτῆρα, ἐξέδωκε τὸ αὐτὸ ἀργύριον.

Ὅσοι τε τριηραρχεῖν ἢ φυλαρχεῖν ἢ χορηγεῖν ἢ τινα εἰς ἑτέραν λειτουργίαν τοιαύτην ἤμελλον δαπανᾶν, τίμημα τάξας μέτριον ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀποτείσαντα τοῦτο ἐγγράφασθαι εἰς τοὺς λελειουργηκότας. Τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος φέρειν χοίνικα κριθῶν καὶ πυρῶν ἑτέραν καὶ ὀβολόν, καὶ ὅτῳ ἂν παιδάριον γένηται, τὸ αὐτὸ τοῦτο.

Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ οἰκοῦντες δεόμενοι χρημάτων εἰς τὸν πόλεμον ἀπογράψασθαι ἅπασιν συνέταξαν τὰς οὐσίας, μὴ ἀθρόας εἰς τὸν αὐτοῦ δῆμον ἕκαστον, ἀλλὰ κατὰ κτῆμα ἐν ᾧ τόπῳ ἕκαστον εἶη, ἵνα οἱ πένητες δύνωνται ὑποτιμᾶσθαι· ὅτῳ δὲ μὴ ἦν κτῆμα μηθέν, τὸ σῶμα διμναῖον τιμήσασθαι. Ἀπὸ τούτων οὖν εἰσέφερον τὸ ἐπιγραφῆν ἕκαστος.

Σωσίπολις Ἀντισσαῖος, δεηθείσης τῆς πόλεως χρημάτων, εἰθισμένων δὲ αὐτῶν λαμπρῶς ἄγειν Διονύσια, ἐν οἷς ἄλλα τε πολλὰ ἀνήλίσκον ἐξ ἐνιαυτοῦ παρασκευάζοντες καὶ ἱερεῖα πολυτελεῖ, ὑπογούου δὲ οὔσης ταύτης τῆς ἑορτῆς, ἔπεισεν αὐτοὺς τῷ μὲν Διονύσῳ εὔξασθαι ἐς νέωτα ἀποδώσειν διπλάσια, ταῦτα δὲ συναγαγόντας ἀποδόσθαι. Συνελέγη οὖν αὐτοῖς χρήματα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν χρεῖαν. Λαμψακηνοὶ δὲ προσδοκίμων οὐσῶν τριηρῶν πολλῶν πρὸς αὐτούς, ὄντος τοῦ μεδίμνου τῶν ἀλφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν ἐξάδραχμον, καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοᾶ ὄντα δραχμῶν τριῶν τετάρων καὶ τριωβόλου, τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ἰδιώτης, τὸ δὲ πλεόν ἢ πόλις, καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

[1347b]

Ἑρακλεῶται πέμποντες ναῦς τετταράκοντα ἐπὶ τοὺς ἐν Βοσπόρῳ τυράννους, οὐκ εὐποροῦμενοι χρημάτων, παρὰ τῶν ἐμπόρων συνηγόρασαν τὸν τε σῆτον πάντα καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὴν ἄλλην ἀγοράν, χρόνου δισταμένου ἐν ᾧ ἔμελλον ἀποδώσειν τὴν τιμὴν. Τοῖς δὲ δὴ ἐμπόροις καλῶς εἶχε μὴ κοτυλίζειν, ἀλλ' ἀθρόα τὰ φορτία πεπραῆσθαι. Ἐκεῖνοί τε διαδόντες διμήνου μισθὸν παρήγον [ἀλλὰ] τὴν ἀγοράν ἐν ὀκτάσιν, ἄνδρα τε ταμίαν ἐπέστησαν ἐφ' ἐκάστη τῶν νεῶν. Ἀφικομένων δ' εἰς τὴν πολεμίαν αὐτῶν ἠγόραζον οἱ στρατιῶται παρὰ τούτων ἅπαντα.

Πρότερον οὖν συλλεγέντι ἀργυρίῳ ἐδίδοσαν οἱ στρατηγοὶ πάλιν τὸν μισθόν, ὥστε συνέβαινε ταῦτο [τὸ] ἀργύριον δίδοσθαι ἕως εἰς οἶκον ἀπῆλθον.

Λακεδαιμόνιοι Σαμίων δεηθέντων χρήματα αὐτοῖς εἰς τὴν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι, ὅσον δὲ ἐδαπάνη ἕκαστος, τοσοῦτον δοῦναι τοῖς Σαμίοις.

Χαλκηδόνιοι δέ, ξένων ἐν τῇ πόλει συχνῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων, ὀφείλοντες αὐτοῖς μισθὸν οὐκ ἠδύνατο διαλυθῆναι. Ἀνήγγειλαν οὖν, εἴ τις τῶν πολιτῶν ἢ μετοίκων σῦλον ἔχει κατὰ πόλεως ἢ ἰδιώτου καὶ βούλεται λαβεῖν, ἀπογράψασθαι. Ἀπογραψαμένων δὲ συχνῶν, τὰ πλοῖα τὰ πλέοντα εἰς τὸν Πόντον ἐσύλων μετὰ προφάσεως εὐλόγου. Ἐταξαν δὲ χρόνον ἐν ᾧ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἔφασαν ποιήσασθαι. Συλλεγέντων δὲ χρημάτων συχνῶν, τοὺς μὲν στρατιώτας ἀπήλλαξαν, ὑπὲρ δὲ τῶν σῦλων διεδικάσαντο. Τοῖς δὲ μὴ δικαίως συληθεῖσιν ἢ πόλις ἀπὸ τῶν προσόδων ἀπεδίδου.

Κυζικηνοὶ δὲ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, ἐπικρατήσαντος τοῦ δήμου, τῶν δὲ πλουσίων συνειλημμένων, ὀφείλοντες χρήματα στρατιώταις ἐψηφίσαντο μὴ θανατῶσαι τοὺς συνειλημμένους, ἀλλὰ χρήματα πραξαμένους φυγαδεῦσαι.

[1348a]

Χῖοι δέ, νόμου ὄντος αὐτοῖς ἀπογράψασθαι τὰ χρέα εἰς τὸ δημόσιον, δεηθέντες χρημάτων ἐψηφίσαντο τοὺς ὀφείλοντας μὲν ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ δάνεια, τὴν δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς τόκους τοῖς δεδανεικόσι καταφέρειν, ἕως ἂν καὶ τὸ ἀρχαῖον εὐπορήσωσιν.

Μαύσωλος ὁ Καρίας τύραννος, πέμποντος βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ τοὺς φόρους δοῦναι, συναγαγὼν τοὺς εὐπορωτάτους ἐν τῇ χώρᾳ ἔλεγεν ὅτι ὁ βασιλεὺς αἰτεῖ τοὺς φόρους, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐπορεῖται. Κατασκευαστοὶ δ' ἄνδρες αὐτῷ εὐθέως ἐπηγγέλλοντο ὅσον εἰσίσσει ἕκαστος. Τούτων δὲ τοῦτο πραξάντων, οἱ εὐπορώτεροι τὰ μὲν αἰσχυρόμενοι, τὰ δὲ φοβούμενοι πολλῶν τούτων πλείω ἐπηγγέλλοντο καὶ εἰσέφερον.

Πάλιν δὲ δεηθεὶς χρημάτων ἐξεκκλησιάσας τοῖς Μυλασσεῦσιν, ἔλεγεν ὅτι μητρόπολις οὔσα ἢ πόλις αὐτοῦ αὕτη ἀτειχιστός ἐστιν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν στρατεύει. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς Μυλασσεῖς φέρειν ἕκαστον ὅτι πλεῖστα χρήματα, φάσκων αὐτοὺς τοῖς νῦν εἰσενεχθεῖσι καὶ τὰ λοιπὰ σῶζειν. Εἰσενεχθέντων δὲ πολλῶν τὰ μὲν χρήματα εἶχε, τὸ δὲ τεῖχος οὐκ ἔφη τὸν θεὸν εἶναι ἐν τῷ παρόντι οἰκοδομεῖν. Κόνδαλος Μουσώλου ὑπαρχος, ὅποτε διαπορευομένῳ αὐτῷ διὰ τῆς χώρας προσενέγκοι τις πρόβατον ἢ ὄν ἢ μόσχον, ἀπογραψάμενος τὸν δόντα καὶ τὸν χρόνον, ἀπαγαγόντα εἰς οἶκον ἐκέλευε τρέφειν ἕως ἂν ἐπανέλθοι· ὅποτε δὲ δοκοίη χρόνος ἰκανὸς εἶναι, αὐτό τε τὸ τραφέν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπῆτει.

Τῶν τε δένδρων τὰ ὑπερέχοντα ἢ πίπτοντα εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἐπῶλει ... τὰς ἐπικαρπίας.

Τῶν δὲ στρατιωτῶν εἴ τις τελευτήσειε, διαπύλιον ἀπῆτει δραχμὴν τοῦ σώματος· ἅμα τε οὖν ἐντεῦθεν καὶ ἀργύριον ἐλάμβανεν, ἅμα τε οἱ ἡγεμόνες οὐ παρεκρούοντο αὐτόν, πότε τετελεύτηκεν ὁ στρατιώτης.

Τοὺς τε Λυκίους ὁρῶν ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φορεῖν, ἔφησε γράμματα ἠκεῖν παρὰ βασιλέως κόμας ἀποστεῖλαι εἰς προκόμια· προστετάχθαι οὖν αὐτῷ ὑπὸ Μουσώλου ἀποκεῖραι αὐτούς. Ἐφησεν οὖν, εἴ βούλονται ἐπικεφάλαιον τακτὸν αὐτῷ δοῦναι, μεταπέμψασθαι ἐκ τῆς Ἑλλάδος κόμην· οἱ δὲ ἀσμένως ἔδοσαν ὃ ἦται, καὶ συνελέγη χρήματα πολλὰ ἀπὸ ὄχλου πολλοῦ.

[1348b]

Ἀριστοτέλης Ῥόδιος ἄρχων Φωκαίας, ἀπορῶν χρημάτων, ὁρῶν στάσεις οὔσας δύο τῶν Φωκαίων,

λόγους ἐποίησατο πρὸς τὴν ἑτέραν στάσιν ἐν ἀπορρήτοις, φάσκων αὐτῶ διδόναι χρήματα τοὺς ἑτέρους ἐφ' ᾧ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐγκλῖναι, αὐτὸς δὲ μᾶλλον βούλεσθαι παρὰ τούτων λαβεῖν καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν τούτοις διοικεῖν παραδοῦναι. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα εὐθέως τὰ χρήματα οἱ παρόντες πορίσαντες ὅσα ἐκέλευσεν ἔδωκαν· ὁ δὲ τοῖς ἑτέροις πάλιν ἔδειξεν ἅ εἰληφὼς εἶη παρὰ τῶν ἑτέρων· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἔφασαν οὐκ ἐλάττω δώσειν. Λαβὼν δὲ παρ' ἀμφοτέρων κατήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους.

Τοῖς τε πολίταις κατιδὼν οὔσας δίκας πολλὰς καὶ μεγάλας, ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀδικίας οὔσης διὰ πολέμου, δικαστήριον καθίσας προεῖπεν, ὅσοι ἂν μὴ δικάσωνται χρόνον ὃν προέθηκε, μηκέτι ἔσσεσθαι ὑπὲρ τῶν προτέρων ἐγκλημάτων κρίσεις. Τότε δὴ παράβολον πολλῶν δικῶν ... καὶ τὰς ἐκκλήτους μετ' ἐπιτιμίων ἐφ' αὐτὸν ποιούμενος καὶ παρ' ἑκατέρων ἀργύριον δι' ἑτέρων λαμβάνων, συνήγαγεν οὐκ ὀλίγα χρήματα.

Κλαζομένιοι δ' ἐν σιτοδείᾳ ὄντες χρημάτων τε ἀποροῦντες ἐψηφίσαντο παρ' οἷς ἔλαιόν ἐστι τῶν ἰδιωτῶν, δανεῖσαι τῇ πόλει ἐπὶ τόκῳ· γίνεται δὲ πολὺς οὔτος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Δανεισάντων δὲ μισθωσάμενοι πλοῖα ἀπέστειλαν εἰς τὰ ἐμπόρια, ὅθεν αὐτοῖς ἦκε σῖτος, ὑποθήκης γενομένης τῆς τοῦ ἐλαίου τιμῆς.

Ὅφειλοντές τε στρατιώταις μισθὸν εἴκοσι τάλαντα καὶ οὐ δυνάμενοι, τόκον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι τέτταρα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐπεὶ δὲ τοῦ μὲν ἀρχαίου ἀπέκοπτον οὐθέν, αἰεὶ δὲ μάτην ἐδαπάνων, νόμισμα ἔκοψαν σιδηροῦν εἰς ἀργυρίου λόγον εἴκοσι τάλαντων, εἶτα διδόντες τοῖς εὐπορωτάτοις ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἐκάστῳ ἀργύριον παρ' ἐκείνων ἔλαβον ἴσον. Οἱ τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας ἀναλίσκειν καὶ ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀπηλλάγη. Δεύτερον δὲ ἐκ τῶν προσόδων ἐκείνοις τὸν τε τόκον ὃν κατέφερον αἰεὶ διαιροῦντες ἐκάστῳ πρὸς μέρος διεδίδοσαν, τοὺς δὲ σιδηροῦς ἐκομίζοντο.

Σηλυβριανοὶ δὲ δεηθέντες χρημάτων, νόμου ὄντος αὐτοῖς σίτου μὴ ἐξαγωγὴν εἶναι, [ἐν] λιμοῦ γενομένου, ἐκείνοις δὲ ὑπάρχοντος σίτου παλαιοῦ, ἐψηφίσαντο τῇ πόλει παραδοῦναι τοὺς ἰδιώτας τὸν σῖτον τῆς τεταγμένης τιμῆς, ὑπολειπόμενον ἕκαστον ἐνιαυτοῦ τροφήν· εἶτα ἐξαγωγὴν ἔδωκαν τῷ βουλομένῳ, τάξαντες τιμὴν ἣν ἐδόκει καλῶς ἔχειν αὐτοῖς.

[1349a]

Ἀβυδηνοὶ δέ, διὰ στασιασμὸν τῆς χώρας ἀργοῦ γενομένης καὶ τῶν μετοίκων οὐ προῖεμένων αὐτοῖς οὐδὲν διὰ τὸ καὶ ἔτι ὀφείλειν, ἐψηφίσαντο τὸν βουλόμενον τοῖς γεωργοῖς δανεῖζειν ὡς ἐργάσωνται, ὡς πρώτοις αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς ἐκ τοῦ καρποῦ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῶν λειπομένων.

Ἐφέσιοι δεηθέντες χρημάτων νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι δανεῖσαι τῇ πόλει· τῶν τε κίωνων τῶν ἐν τῷ νεῷ τάξαντες ἀργύριον ὃ δεῖ καταβαλεῖν εἶων ἐπιγράφεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ δόντος τὸ ἀργύριον ὡς ἀνατεθεικότος.

Διονύσιος Συρακούσιος βουλόμενος χρήματα συναγαγεῖν, ἐκκλησίαν ποιήσας ἔφησεν ἑωρακέναι τὴν Δήμητραν, καὶ κελεύειν τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον εἰς τὸ ἱερὸν ἀποκομίζειν· αὐτὸς μὲν οὖν τῶν παρ' αὐτῷ γυναικῶν τὸν κόσμον τοῦτο πεποιηκέναι, ἡξίου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, μὴ τι μῆνιμα παρὰ τῆς θεοῦ γένηται· τὸν δὲ μὴ τοῦτο ποιήσαντα ἔνοχον ἔφησεν ἱεροσυλίας ἔσσεσθαι. Ἀνενεγκάντων δὲ πάντων ἃ εἶχον διὰ τὴν θεὸν καὶ δι' ἐκείνον, θύσας τῇ θεῷ τὸν κόσμον ἀπηνέγκατο ὡς παρὰ τῆς

θεοῦ δεδανεισμένος. Προελθόντος δὲ χρόνου καὶ τῶν γυναικῶν πάλιν φορουσῶν, ἐκέλευσε τὴν βουλομένην χρυσοφορεῖν τάγμα τι ἀνατιθέναι ἐν τῷ ἱερῷ.

Τριηρεῖς τε ναυπηγεῖσθαι μέλλων ἤδει ὅτι δεήσοιτο χρημάτων. Ἐκκλησίαν οὖν συναγαγὼν ἔφη πόλιν αὐτῷ τινα προδίδοσθαι, εἰς ἣν δεῖσθαι χρημάτων, ἠξίου τε αὐτῷ τοὺς πολίτας εἰσενέγκαι δύο στατήρας ἕκαστον· οἱ δ' εἰσήνεγκαν. Διαλιπὼν δὲ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς διημαρτηκῶς τῆς πράξεως, ἐπαινέσας αὐτοὺς ἀπέδωκεν ἑκάστῳ ὃ εἰσήνεγκαν. Ποιήσας δὲ τοῦτο ἀνεκτῆσατο τοὺς πολίτας. Εἶτα πάλιν, οἰόμενοι ἀπολήψεσθαι, εἰσήνεγκαν· ὃ δὲ λαβὼν εἶχεν εἰς τὴν ναυπηγίαν.

Οὐκ εὐπορῶν δὲ ἀργυρίου νόμισμα ἔκοψε καττιτέρου, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν πολλὰ τοῦ κεκομμένου νομίσματος ὑπερεῖπεν· οἱ δὲ ἐψηφίσαντο καὶ μὴ βουλόμενοι ἕκαστος ὃ ἂν εἴλετο ἔχειν ὡς ἀργυροῦν ἀλλὰ μὴ καττιτέρινον.

[1349b]

Πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίου τοὺς πολίτας εἰσενεγκεῖν αὐτῷ· οἱ δ' οὐκ ἔφασαν ἔχειν. Ἐξενέγκας οὖν τὰ σκεύη τὰ παρ' αὐτοῦ ἐπώλει, ὡς δὴ δι' ἀπορίαν τοῦτο ποιῶν· ἀγοραζόντων δὲ Συρακουσίων, ἀπεγράφετο τί ἕκαστος ἀγοράσειεν· ἐπεὶ δὲ τὴν τιμὴν κατέβαλον, ἐκέλευσε τὸ σκεῦος ἀναφέρειν ἕκαστον ὃ ἠγόρασεν.

Τῶν τε πολιτῶν διὰ τὰς εἰσφοράς οὐ τρεφόντων βοσκήματα, εἶπεν ὅτι ἱκανὰ ἦν αὐτῷ πρὸς τοσοῦτον· τοὺς οὖν νῦν τι κτησαμένους ἀτελεῖς ἔσεσθαι. Πολλῶν δὲ ταχὺ κτησαμένων πολλὰ βοσκήματα ὡς ἀτελεῖ ἐξόντων, ἐπεὶ καιρὸν ᾤετο εἶναι, τιμήσασθαι κελεύσας ἐπέβαλε τέλος. Οἱ οὖν πολῖται ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τῷ ἐξηπατηθῆσθαι, σφάζοντες ἐπώλουν. Ὡς δὲ πρὸς τοῦτο ἔταξε σφάζεσθαι ὅσα δεῖ τῆς ἡμέρας, οἱ δὲ πάλιν ἱερόθυτα ἐποίουν· ὃ δὲ ἀπέπτε θῆλυ μὴ θύειν.

Πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἐκέλευσεν ἀπογράψασθαι [χρημάτων] πρὸς αὐτὸν ὅσοι οἰκοὶ εἰσὶν ὀρφανικοί. Απογραψαμένων δὲ ἄλλων τὰ τούτων χρήματα ἀπεχρᾶτο ἕως ἕκαστος εἰς ἡλικίαν ἔλθοι.

Ῥηγίων τε καταλαβὼν, ἐκκλησίαν συναγαγὼν εἶπε διότι δικαίως μὲν ἂν ἕξανδραποδισθεῖεν ὑπ' αὐτοῦ, νῦν μὲντοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀνηλωμένα χρήματα κομισάμενος καὶ ὑπὲρ ἑκάστου σώματος τρεῖς μνᾶς ἀφήσειν αὐτούς. Οἱ δὲ Ῥηγῖνοι ὅσα ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένα ἐμφανῆ ἐποίουν καὶ οἱ ἄποροι παρὰ τῶν εὐπορωτέρων καὶ παρὰ τῶν ξένων δανειζόμενοι ἐπόρισαν ἃ ἐκέλευσε χρήματα.

Λαβὼν δὲ ταῦτα παρ' αὐτῶν τὰ τε σώματα πάντα οὐδὲν ἦττον ἀπέδοτο τὰ τε σκεύη, ἃ τότε ἦν ἀποκεκρυμμένα, ἐμφανῆ ἅπαντα ἔλαβε.

Δανεισάμενός τε παρὰ τῶν πολιτῶν χρήματα ἐπ' ἀποδόσει, ὡς ἀπήτουν αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀναφέρειν ὅσον ἔχει τις ἀργύριον πρὸς αὐτόν· εἰ δὲ μὴ, θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. Ἄνευχθέντος δὲ τοῦ ἀργυρίου, ἐπικόψας χαρακτῆρα ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυναμένην δραχμὰς καὶ τό τε ὀφειλόμενον πρότερον ... ἀνήνεγκαν πρὸς αὐτόν.

[1350a]

Εἰς Τυρρηνίαν τε πλεύσας ναυσὶν ἑκατόν, ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῆς Λευκοθέας ἱεροῦ χρυσίον τε καὶ ἀργύριον πολὺ καὶ τὸν ἄλλον κόσμον οὐκ ὀλίγον. Εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἔχουσιν, κήρυγμα ἐποίησατο τὰ ἡμίσεια ὧν ἔχει ἕκαστος ἀναφέρειν πρὸς αὐτόν, τὰ δ' ἡμίσεια ἔχειν τὸν λαβόντα· τῷ δὲ μὴ ἀνενέγκαντι θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. Ὑπολαβόντες δὲ οἱ ναῦται ἀνενεγκόντες τὰ ἡμίσεια τὰ κατάλοιπα ἔχειν, ἀδεῶς ἀνήνεγκαν· ὃ δ' ἐπεὶ ἐκεῖνα ἔλαβεν, ἐκέλευσε πάλιν τὰ ἡμίσεια ἀναφέρειν.

Μενδαῖοι δὲ τὰ μὲν ἀπὸ λιμένων καὶ τῶν ἄλλων τελῶν αὐτοῖς προσπορευόμενα [ἐχρῶντο] εἰς διοίκησιν τῆς πόλεως, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οἰκιῶν τέλη οὐκ ἔπραττον, ἀλλ' ἀνέγραφον τοὺς ἔχοντας· ὁπότε δὲ δεηθεῖεν χρημάτων, ἀπεδίδοσαν ὡς ὀφείλοντες· ἐκέρδαινον οὖν τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἀτόκοις τοῖς χρήμασιν ἀποκεχρημένοι.

Πολεμοῦντες δὲ πρὸς Ὀλυνθίους καὶ δεόμενοι χρημάτων, ὄντων αὐτοῖς ἀνδραπόδων, ἐψηφίσαντο καταλειπομένου ἐνὶ ἐκάστῳ θήλεος καὶ ἄρρενος τὰ ἄλλα ἀποδόσθαι τῇ πόλει ὡς ἐκδανεῖσαι τοὺς ιδιώτας χρήματα.

Καλλίστρατος Ἀθηναῖος, ἐν Μακεδονίᾳ πωλουμένου τοῦ ἐλλιμενίου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἴκοσι ταλάντων, ἐποίησεν εὐρεῖν τὸ διπλάσιον· κατιδὼν γὰρ ὠνούμενους τοὺς εὐπορωτέρους αἰεὶ διὰ τὸ δεῖν ταλαντιαίους καθιστάναι τοὺς ἐγγύους τῶν εἴκοσι ταλάντων, προεκήρυξεν ὠνεῖσθαι τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ἐγγύους καθιστάναι τοῦ τρίτου μέρους καὶ καθ' ὅποσον ἕκαστος δύνηται πείθειν. Τιμόθεος Ἀθηναῖος πολεμῶν πρὸς Ὀλυνθίους καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κόψας χαλκὸν διεδίδου τοῖς στρατιώταις.

Ἀγανακτούντων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἔφη αὐτοῖς τοὺς ἐμπόρους τε καὶ ἀγοραῖους ἅπαντα ὡσαύτως πωλήσειν. Τοῖς δ' ἐμπόροις προεῖπεν ὃν ἂν τις λάβῃ χαλκόν, τούτου πάλιν ἀγοράζειν τὰ τ' ἐκ τῆς χώρας ὠνια καὶ τὰ ἐκ τῶν λειῶν ἀγόμενα· ὃς δ' ἂν περιλειφθῇ αὐτοῖς χαλκός, πρὸς αὐτὸν ἀναφέροντας ἀργύριον λαμβάνειν.

Περὶ Κέρκυραν δὲ πολεμῶν καὶ ἀπόρως διακείμενος καὶ τῶν στρατιωτῶν αἰτούντων τοὺς μισθοὺς καὶ ἀπειθούντων αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους φασκόντων ἀποπορεύεσθαι, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφησεν οὐ δύνασθαι διὰ τοὺς χειμῶνας παραγενέσθαι αὐτῷ ἀργύριον, ἐπεὶ τοσαύτην εἶναι περὶ αὐτὸν εὐπορίαν, ὥστε τὴν προδεδομένην τριμήνου σιταρχίαν δωρεὰν αὐτοῖς διδόναι· οἱ δὲ ὑπολαβόντες οὐκ ἂν ποτε προέσθαι τοσαῦτα χρήματα τὸν Τιμόθεον αὐτοῖς εἰ μὴ τῇ ἀληθείᾳ προσδόκιμα ἦν τὰ χρήματα πρὸς αὐτόν, ἡσυχίαν εἶχον ὑπὲρ τῶν μισθῶν ἕως ἐκεῖνος διωκῆσατο ἃ ἐβούλετο.

[1350b]

Σάμον δὲ πολιορκῶν τοὺς καρπούς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἀπεδίδοτο αὐτοῖς τοῖς Σαμίοις, ὥστε εὐπόρησε χρημάτων εἰς μισθοὺς τοῖς στρατιώταις.

Τῶν τε ἐπιτηδείων ἐπεὶ σπάνις ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τοὺς εἰσαφικνουμένους, ἀπηγόρευσε μὴ πωλεῖν σῖτον ἀλληλεσμένον μηδὲ μέτρον ἔλαττον ἢ μέδιμνον, μηδὲ τῶν ὑγρῶν μηθὲν ἔλαττον ἢ μετρητὴν. Οἱ μὲν οὖν ταξίαρχοί τε καὶ λοχαγοὶ ἀγοράζοντες ἀθρόα διεδίδουσαν τοῖς στρατιώταις, οἱ δὲ εἰσαφικνούμενοι ἦγον αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια· ὁπότε δὲ ἀπαλλάττοιτο, εἴ τι περίλοιπον εἶη αὐτοῖς, ἐπώλουν, ὥστε συνέβαινε εὐπορεῖσθαι τοὺς στρατιώτας τῶν ἐπιτηδείων.

Δατάμης Πέρσης ἔχων στρατιώτας τὰ μὲν καθ' ἡμέραν πορίζειν ἐδύνατο ἐκ τῆς πολεμίας αὐτοῖς, νόμισμα δὲ οὐκ ἔχων διδόναι, ἀπαιτούμενος δὲ χρόνου γενομένου οὗ ὄφειλε, τεχνάζει τοιόνδε. Ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφη οὐκ ἀπορεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ' εἶναι αὐτῷ ἐν χωρίῳ τινί, λέγων ἐν ᾧ εἶη, καὶ ἀναζεύξας ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτό. Εἶτα, ὡς ἐγγὺς τοῦ χωρίου ἐγένετο, προελθὼν εἰς αὐτὸ ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνόντων ἱερῶν ὅσος ἐνῆν κοῖλος ἄργυρος· εἶτ' ἐπισκευάσας τὰς ἡμιόλους ὡς ἀγούσας ἀργύριον παραφαινούσας τε ταῦτα ἐβάδιζεν. Ἰδόντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ νομίσαντες ἅπαντα εἶναι ἄργυρον τὰ ἀγόμενα, ἐθάρρησαν ὡς κομιούμενοι τὸν μισθόν. Ὁ δὲ ἔφη δεῖν εἰς

Ἀμισὸν ἐλθόντας ἐπισημήνασθαι· ἦν δ' εἰς τὴν Ἀμισὸν ὁδὸς πολλῶν τε ἡμερῶν καὶ χειμέριος. Τὸν δὴ χρόνον τοῦτον ἀπεχρᾶτο τῷ στρατοπέδῳ τὰ ἐπιτήδεια μόνον διδούς.

Τοὺς τε τεχνίτας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτὸς εἶχε καὶ τοὺς καπήλους τοὺς μεταβαλλομένους τι· ἄλλω δὲ οὐκ ἦν οὐθενὶ οὐθέν τούτων ποιεῖν.

[1351a]

Χαβρίας Ἀθηναῖος Ταῶ τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ ἐκστρατεύοντι καὶ δεομένῳ χρημάτων συνεβούλευε τῶν τε ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος φάναι πρὸς τοὺς ἱερεῖς δεῖν παραλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἱερεῖς καὶ τὸ ἱερὸν παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι βουλόμενοι εἶναι καὶ εἶναι αὐτοῖς ἱερεῖς, ἐδίδοσαν χρήματα. Ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντων εἰλήφει, προστάξει αὐτοῖς ἐκέλευσεν εἰς μὲν τὸ ἱερὸν καὶ εἰς αὐτὸν τῆς δαπάνης ἧς πρότερον ἐποιοῦντο τὸ δέκατον μέρος ποιεῖσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῷ δανεῖσαι ἕως ὃ πόλεμος ὁ πρὸς βασιλέα διαλυθῆ. Ἀπ' οἰκίας δὲ ἐκάστης κελεῦσαι ἅπαντας εἰσενέγκαι τάξαντα ὃ δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὡσαύτως. Τοῦ δὲ σίτου τοῦ πωλουμένου χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸν πωλοῦντα καὶ ὠνούμενον ἀπὸ τῆς ἀρτάβης τὸν ὀβολόν. Ἀπὸ τε τῶν πλοίων καὶ ἐργαστηρίων καὶ τῶν ἄλλων τινὰ ἐργασίαν παρεχόντων τῆς ἐργασίας μέρος τὸ δέκατον κελεῦσαι ἀποτελεῖν.

Ἐκστρατεύειν δ' αὐτῷ μέλλοντι ἐκ τῆς χώρας, εἴ τίς τι ἔχει ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον, κελεῦσαι ἐνέγκαι πρὸς αὐτόν· ἐνεγκάντων δὲ τῶν πλείστων, ἐκέλευσε τούτῳ μὲν ἐκεῖνον χρᾶσθαι, τοὺς δὲ δανείσαντας συστήσαι τοῖς νομάρχαις ὥστ' ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι.

Ἰφικράτης Ἀθηναῖος, Κότυος συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπόρισεν αὐτῷ χρήματα τρόπον τοιοῦτον. Ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἦρχε προστάξει κατασπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίμων· τούτου δὲ πραχθέντος συνελέγη σίτου πολὺ πλῆθος. Καταγαγὼν οὖν ἐπὶ τὰ ἐμπόρια ἀπέδοτο καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

Κότυς Θραξὶ παρὰ Περινθίων ἐδανείζετο χρήματα εἰς τοὺς στρατιώτας [συναγαγεῖν], οἱ δὲ Περίνθιοι οὐκ ἐδίδοσαν αὐτῷ. Ἠξίωσεν οὖν αὐτοὺς ἄνδρας γε τῶν πολιτῶν φρουροὺς δοῦναι εἰς χωρία τινά, ἵνα τοῖς ἐκεῖ στρατιώταις νῦν φρουροῦσι σχῆ ἀποχρήσασθαι. Οἱ δὲ τοῦτο ταχέως ἐποίησαν, οἴομενοι τῶν χωρίων κύριοι ἔσεσθαι. Ὁ δὲ Κότυς τοὺς ἀποσταλέντας εἰς φυλακὴν ποιήσας τὰ χρήματα αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀποσταλέντας, ἃ ἐδανείζετο παρ' αὐτῶν, κομίσασθαι.

Μέντωρ Ῥόδιος Ἑρμείαν συλλαβὼν καὶ τὰ χωρία αὐτοῦ κατασχὼν τοὺς ἐπιμελητὰς εἶασε κατὰ χώραν τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἑρμείου καθεστηκότας. Ἐπεὶ δὲ ἐθάρρησάν τε ἅπαντες καί, εἴ τί ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένον ἢ ὑπεκκείμενον, μεθ' αὐτῶν εἶχον, συλλαβὼν αὐτοὺς πάντα παρείλετο ἃ εἶχον.

[1351b]

Μέμων Ῥόδιος κυριεύσας Λαμψάκου δεηθεὶς χρημάτων ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν πλῆθος τι ἀργυρίου, τούτοις δὲ τὴν κομιδὴν ἔσεσθαι παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἔφησεν. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσήνεγκαν, ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι [ἐν χρόνῳ] διειπάμενος ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει.

Πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίωσεν αὐτοὺς εἰσενέγκαι, κομίσασθαι δὲ ἐκ τῶν προσόδων· οἱ δ' εἰσήνεγκαν ὡς διὰ ταχέων αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς. Ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ καταβολαὶ τῶν προσόδων παρήσαν, ἔφησεν ἐπ' αὐτῷ χρειαὶ εἶναι καὶ τούτων, ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσειν σὺν τόκῳ.

Τῶν τε στρατευομένων παρ' αὐτῷ παρηρεῖτο τὰς σιταρχίας καὶ τοὺς μισθοὺς ἕξ ἡμερῶν τὸν ἑνιαυτόν, φάσκων ταύταις ταῖς ἡμέραις οὔτε φυλακὴν αὐτοῖς οὐδεμίαν οὔτε πορείαν οὔτε δαπάνην ποιῆσθαι, τὰς ἐξαιρεσίμους λέγων.

Τόν τε πρὸ τοῦ χρόνον διδούς τοῖς στρατιώταις τῇ δευτέρᾳ τῆς νομηγίας τὴν σιταρχίαν, τῷ μὲν πρώτῳ μηνὶ παρέβη τρεῖς ἡμέρας, τῷ δ' ἑχομένῳ πέντε. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον προῆγεν, ἕως εἰς τὴν τριακάδα ἦλθεν.

Χαρίδημος Ὠρεΐτης ἔχων τῆς Αἰολίδος τινὰ χωρία, ἐπιστρατεύοντος ἐπ' αὐτὸν Ἀρταβάζου, χρημάτων ἐδεῖτο εἰς τοὺς στρατιώτας. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰσέφερον αὐτῷ, εἶτα οὐκέτι ἔφασαν ἔχειν. Ὁ δὲ Χαρίδημος, ὃ ᾤετο χωρίον εὐπορώτατον εἶναι, ἐκέλευσεν [καί] εἴ τι νόμισμα ἔχουσιν ἢ τι ἄλλο σκευὸς ἀξιώλογον, εἰς ἕτερον χωρίον ἀποστέλλειν, παραπομπὴν δὲ δώσειν· ἅμα δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν φανερὸς ἦν. Πεισθέντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, προαγαγὼν αὐτοὺς τῆς πόλεως μικρὸν καὶ ἐρευνήσας ἃ εἶχον, ἔλαβεν ὅσων ἐδεῖτο, ἐκείνους δὲ πάλιν εἰς τὸ χωρίον ἀπήγεν.

Κήρυγμά τε ποιησάμενος ἐν ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε, μηδένα μηδὲν ὄπλον κεκτηῖσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰ δὲ μή, ἀποτεῖσειν ἀργύριον ὃ ἐπεκήρυξεν, ἡμέλει καὶ οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. Τῶν δὲ ἀνθρώπων οἰομένων τὸ κήρυγμα μάτην αὐτὸν πεποιῖσθαι, εἶχον ἃ ἔτυχον ἕκαστοι κεκτημένοι κατὰ χώραν. Ὁ δ' ἔρευναν ἐξαίφνης ποιησάμενος τῶν οἰκιῶν, παρ' οἷς εὔρεν ὄπλον τι, ἐπράττετο τὸ ἐπιτίμιον.

[1352a] Φιλόξενός τις Μακεδῶν Καρίας σατραπέων δεηθεὶς χρημάτων Διονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄγειν καὶ χοραγοὺς προέγραψε τῶν Καρῶν τοὺς εὐπορωτάτους καὶ προσέταττεν αὐτοῖς ἃ δεῖ παρασκευάζειν. Ὅρων δ' αὐτοὺς δυσχεραίνοντας ὑποπέμπων τινὰς ἡρώτα τί βούλονται δόντες ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργίας. Οἱ δὲ πολλῷ πλέον ἢ ὅσον ᾤοντο ἀναλώσειν ἔφασαν δώσειν τοῦ μὴ ὀχλεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι. Ὁ δὲ παρὰ τούτων λαβῶν ὃ ἐδίδοσαν, ἑτέρους κατέγραψεν, ἕως ἔλαβε παρὰ τοῦτο, ὃ ἠβούλετο, καὶ προσόν. παρ' ἐκάστης

Εὐαίσης Σύρος Αἰγύπτου σατραπέων, ἀφίστασθαι μελλόντων τῶν νομαρχῶν ἀπ' αὐτοῦ αἰσθόμενος, καλέσας αὐτοὺς εἰς τὰ βασίλεια ἐκρέμασεν ἅπαντας, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους ἐκέλευσε λέγειν ὅτι ἐν φυλακῇ εἰσιν. Ἐκαστος οὖν τῶν οἰκείων ἔπραττον ὑπὲρ ἐκάστου καὶ χρημάτων ἐξεωνοῦντο τοὺς συνειλημμένους. Ὁ δὲ διομολογησάμενος ὑπὲρ ἐκάστου καὶ λαβῶν τὰ ὁμολογηθέντα ἀπέδωκεν ἐκάστοις τὸν νεκρόν.

Κλεομένης Ἀλεξανδρεὺς Αἰγύπτου σατραπέων, λιμοῦ γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις σφόδρα, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. Τῶν δὲ νομαρχῶν φασκόντων οὐ δυνήσεσθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι τῷ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν, ὥστε συνέβαινε αὐτῷ εἰ μὴ ... ἐξαγομένου ὀλίγου πολὺ τέλος λαμβάνειν, αὐτοὺς τε [νομάρχας] πεπαῦσθαι τῆς προφάσεως.

Διαπλέοντος δ' αὐτοῦ τὸν νομόν, οὗ ἔστι θεὸς ὁ κροκόδειλος, ἠρπάσθη τις τῶν παιδῶν αὐτοῦ. Καλέσας οὖν τοὺς ἱερεῖς ἔφη πρότερος ἀδικηθεὶς ἀμύνεσθαι τοὺς κροκοδείλους, καὶ προσέταξε θηρεύειν αὐτούς. Οἱ δὲ ἱερεῖς, ἵνα μὴ ὁ θεὸς αὐτῶν καταφρονηθῇ, συναγαγόντες ὅσον ἠδύναντο χρυσίον ἔδωκαν αὐτῷ καὶ οὕτως ἐπαύσατο.

Ἀλεξάνδρου τε τοῦ βασιλέως ἐντειλαμένου αὐτῷ οἰκίσαι πόλιν πρὸς τῇ Φάρῳ καὶ τὸ ἐμπόριον τὸ πρότερον ὄν ἐπὶ τοῦ Κανῶβου ἐνταῦθα ποιῆσαι, καταπλεύσας εἰς τὸν Κάνωβον πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ

τοὺς κτήματα ἔχοντας ἐκεῖ ἐπὶ τούτῳ ἤκειν ἔφη ὥστε μετοικίσει αὐτούς. Οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ κάτοικοι εἰσενέγκαντες χρήματα ἔδωκαν ἴν' ἔξ κατὰ χώραν αὐτοῖς τὸ ἐμπόριον. Ὁ δὲ λαβὼν τότε μὲν ἀπηλλάγη, εἶτα δὲ καταπλεύσας, ἐπεὶ ἦν εὐτρεπὴ αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, ἦται αὐτοὺς χρήματα ὑπερβάλλων τῷ πλήθει· τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ διάφορον εἶναι, τὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐμπόριον καὶ μὴ ἐκεῖ. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν ἔφασαν δύνασθαι δοῦναι, μετώκισεν αὐτούς.

[1352b]

Ἀποστείλας τέ τινα ἐπ' ἀγοράσματα καὶ αἰσθόμενος ὅτι εὐώνων ἐπιτετύχηκεν, αὐτῷ δὲ μέλλει ἐκτετιμημένα λογίζεσθαι, πρὸς τοὺς συνήθεις τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλεγεν ὅτι ἀκηκῶς εἴη τὰ ἀγοράσματα αὐτὸν ὑπερτίμια ἡγορακέναι· αὐτὸς οὖν [οὐ] προσέξειν· καὶ ἅμα τὴν ἀβελτερίαν αὐτοῦ ἐλοιδῶρει μετ' ὀργῆς προσποιητοῦ. Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούοντες οὐκ ἔφασαν δεῖν πιστεύειν αὐτὸν τοῖς λέγουσί τι κατ' ἐκείνου, ἕως αὐτὸς παραγενόμενος τὸν λόγον αὐτῷ δῶ. Ἀφικομένου δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ Κλεομένου· ὃ δ' ἐκείνοις τε βουλόμενος ἐνδείξασθαι καὶ τῷ Κλεομένει, ἀνήνεγκε τὰς τιμὰς ὧνπερ ἦν ἡγορακῶς.

Τοῦ τε σίτου πωλουμένου ἐν τῇ χώρᾳ δεκαδράχμου, καλέσας τοὺς ἐργαζομένους ἠρώτησε πῶς βούλονται αὐτῷ ἐργάζεσθαι· οἱ δ' ἔφασαν ἐλάττονος ἢ ὅσου ἂν τοῖς ἐμπόροις ἐπώλουν. Ὁ δ' ἐκείνους μὲν ἐκέλευσεν αὐτῷ παραδιδόναι ὅσουπερ ἐπώλουν τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς δὲ τάξας τριάκοντα καὶ δύο δραχμὰς τοῦ σίτου τιμὴν οὕτως ἐπώλει.

Τοὺς τε ἱερεῖς καλέσας ἔφησε πολὺ τὸ ἀνάλωμα ἐν τῇ χώρᾳ γίνεσθαι εἰς τὰ ἱερά· δεῖν οὖν καὶ τῶν ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος καταλυθῆναι. Οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ κοινῇ τὰ ἱερά χρήματα ἐδίδουσαν, οἴομενοι τε αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἕκαστος βουλόμενος τὸ τε ἱερὸν τὸ αὐτοῦ εἶναι κατὰ χώραν καὐτὸς ἱερεύς.

Ἀντιμένης Ῥόδιος ἡμιόλιος, γενομένου Ἀλεξάνδρου περὶ Βαβυλῶνα, ἐπόρισε χρήματα ὧδε. Νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ παλαιοῦ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, χρωμένου δὲ αὐτῷ οὐθενός, τηρήσας τοὺς τε σατράπας ἅπαντας προσδοκίμους ὄντας καὶ στρατιώτας οὐκ ὀλίγους [τε] καὶ πρέσβεις καὶ τεχνίτας κλητοὺς ἄλλους τοὺς ἄγοντας καὶ ἰδίᾳ ἀποδημοῦντας, καὶ δῶρα πολλὰ ἀναγόμενα, τὴν δεκάτην ἔπραττε κατὰ τὸν νόμον τὸν κείμενον.

Πάλιν τε πορίζων τάνδραποδα τὰ ἐπὶ στρατοπέδῳ ὄντα ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀπογράφεσθαι ὅπόσου θέλει, τελεῖν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀκτὼ δραχμὰς ἀποτίσαι, ἂν δὲ ἀποδρᾷ τὸ ἀνδράποδον, κομίζεσθαι τὴν τιμὴν ἧς ἀνεγράψατο.

[1353a]

Ἀπογραφέντων οὖν πολλῶν ἀνδραπόδων οὐκ ὀλίγον συνετέλει ἀργύριον. Εἰ δὲ τι ἀποδραίη ἀνδράποδον, ἐκέλευε τὸν σατράπην τῆς ... ἐν ἧ ἔστι τὸ στρατόπεδον, ἀνασῶζειν ἢ τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι.

Ἐφέλας Ὀλύνθιος καταστήσας ἐπιμελητὴν εἰς τὸν νομὸν τὸν Ἀθριβίτην, ἐπεὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ νομάρχαι οἱ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἔφασαν βούλεσθαι πλείω αὐτοὶ πολὺ φέρειν, τὸν δ' ἐπιμελητὴν τὸν νῦν καθεστηκότα ἀπαλλάξαι αὐτὸν ἡξίου, ἐπερωτήσας αὐτοὺς εἰ δυνήσονται συντελεῖν ἅπερ ἐπαγγέλλονται, φησάντων αὐτῶν, τὸν μὲν ἐπιμελητὴν κατὰ χώραν εἶα, τοὺς δὲ φόρους πράττεσθαι ἐκέλευεν οὓς αὐτοὶ ὑπετιμήσαντο. Οὕτε οὖν ὃν κατέστησεν ἀτιμάσαι ἐδόκει οὕτ' ἐκείνοις πλείους φόρους ἐπιβαλεῖν ἢ αὐτοὶ ἐτάξαντο, χρήματα δὲ πολλαπλάσια αὐτὸς ἐλάμβανεν.

Πυθοκλῆς Ἀθηναῖος Ἀθηναίους συνεβούλευσε τὸν μόλυβδον τὸν ἐκ τῶν Λαυρείων παραλαμβάνειν παρὰ τῶν ιδιωτῶν τὴν πόλιν, ὡσπερ ἐπώλουν, δίδραχμον, εἶτα τάξαντας αὐτοὺς τιμὴν ἑξαδράχμου οὕτω πωλεῖν. Χαβρίας· πληρωμάτων τε κατειλεγμένων εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ναῦς, τῷ δὲ Ταῶ ἑξήκοντα μόνον οὐσῶν χρείας, προστάξει τοῖς ἐκ τῶν ἑξήκοντα νεῶν αὐτοῦ τῶν ὑπομενουσῶν τοὺς πλέοντας εἰς δίμηνον σιτηρεσιάσαι ἢ αὐτοὺς πλέειν. Οἱ δὲ βουλόμενοι ἐπὶ τῶν ιδίων εἶναι ἔδωκαν ἅ προσέταξεν. Ἀντιμένης· τοὺς τε θησαυροὺς τοὺς παρὰ τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἀναπληροῦν ἐκέλευε τοὺς σατράπας κατὰ τὸν νόμον τὸν τῆς χώρας· ὅποτε δὲ διαπορευοίτο στρατόπεδον ἢ ἕτερος ὄχλος ἄνευ τοῦ βασιλέως, πέμψας τινὰ παρ' αὐτοῦ ἐπώλει τὰ ἐκ τῶν θησαυρῶν.

[1353b]

Κλεομένης· προσπορευομένης τε τῆς νομηνίας καὶ δέον τοῖς στρατιώταις σιταρχίαν δοῦναι, κατέπλευσεν ἐξεπίτηδες· προπορευομένου δὲ τοῦ μηνὸς ἀναπλεύσας διέδωκε τὴν σιταρχίαν, εἶτα τοῦ εἰσιόντος μηνὸς διέλιπεν ἕως τῆς νομηνίας. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται διὰ τὸ νεωστί εἰληφέναι τὴν σιταρχίαν ἡσυχίαν εἶχον, ἐκεῖνος δὲ παραλλάξας ἓνα μῆνα παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀφήρει μισθὸν αἰεὶ μηνός. Σταβέλβιος ὁ Μυσῶν στρατιώταις μισθὸν συγκαλέσας ἔφησεν αὐτῷ τῶν μὲν ιδιωτῶν οὐδεμίαν χρεῖαν εἶναι, τῶν δὲ ἡγεμόνων, ὅταν δὲ δέηται στρατιωτῶν, ἐκείνων ἐκάστῳ δοῦς ἀργύριον ἀποστέλλειν ἐπὶ ξενολογίαν, τοὺς τε μισθοὺς οὐς δεῖ ἐκείνοις δοῦναι, τοῖς ἡγεμόσιν ἂν ἥδιον διδόναι· ἐκέλευσεν οὖν αὐτοὺς ἀποστέλλειν ἕκαστον τοὺς αὐτῶν καταλόγους ἐκ τῆς χώρας.

Τῶν δὲ ἡγεμόνων ὑπολαβόντων χρηματισμὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ἀπέστειλαν τοὺς στρατιώτας, καθάπερ ἐκεῖνος προσέταξε. Διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς οὔτε αὐλητὴν ἄνευ χοροῦ οὔτε ἡγεμόνας ἄνευ ιδιωτῶν οὐδὲν ἔφη χρησίμους εἶναι· ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας.

Διονύσιος· τά τε ἱερὰ περιπορευόμενος, εἰ μὲν τράπεζαν ἴδιοι παρακειμένην χρυσῆν ἢ ἀργυρᾶν, ἀγαθοῦ δαίμονος κελεύσας ἐγγεῖραι ἐκέλευεν ἀφαιρεῖν· ὅσα δὲ τῶν ἀγαλμάτων φιάλην εἶχε προτετακότα, εἶπας ἂν ὅτι δέχομαι, ἐξαιρεῖν ἐκέλευε, [τὰ ἱμάτια] τά τε χρυσᾶ [καὶ τοὺς στεφάνους] περιήρει τῶν ἀγαλμάτων φάσκων αὐτὸς καὶ κουφότερα καὶ εὐωδέστερα δοῦναι· εἶτα ἱμάτια μὲν λευκά, στεφάνους δὲ λευκίνοὺς περιετίθει.